

Mana Aleminin Gücü 14

– KENAN KOÇ · 29 Aralık 2016

Bu konudaki ayetleri çoğaltmak mümkündür. Bagavad Gitta'da da "Yaratıcı tanrı Brahma'nın bir gününün ve bir gecesinin binlerce çağ sürdüğünü bilenler gündüzün ve gecenin ne demek olduğunu anlarlar." gibi cümlelerle bu izafi zaman kavramı vurgulanır. Abraham Cowley'in dediği gibi "Geçmiş ve gelecek yoktur; yalnızca sonsuz şimdi vardır." Bu nedenle kişisel gelişim kitaplarında dendiği gibi, bilinçaltı geçmiş ve gelecek diye bir şey bilmez. Hep şimdiki zamanda çalışır. Sonsuz şimdide çalışır. Bu gerçeğe dayanarak da, kendini yönetme konusunda bilinçaltına emirler, şimdiki zaman kipinden verilme zorundadır aksi takdirde bilinçaltı gelecek zamanı hep gelecek olarak algılayacak ve emri yerine getirmeyi geleceğe bırakacaktır.

Allah, mekândan münezzehtir olmasının sonucu olarak zamandan da münezzehtir ve bundan dolayı, bizim için yaşanmamış olan olayları da bilir. Lincoln Barnett'in Evren ve Einstein isimli kitabında yazdıklarına göre, varlıkları bütün anlamında ancak "bütün yüceliğiyle kozmik bir zihin" kavrayabilir. Bir helikopterden bir şehre bakan kişinin tüm caddeleri istediği an görebilmesi, ancak o şehirde yaşayan bir kişinin bulunduğu caddenin paralelindeki caddeyi ancak belli bir enerji ve zaman harcayıp oraya gittiği takdirde bilebileceği gibi... Üç boyutlu evreni ve bizim bağlı olduğumuz zamanı, yani evrenin tüm hallerini, Allah, başından sonuna kadar tek bir an olarak bilir.

Zira şehirdeki kişi, paralel caddenin, kendi caddesinde bulunduğu andaki halini değil, o caddeye gittiği andaki halini bilir. Ancak helikopterdeki bilinç, paralel caddenin önceki hali gibi, kişinin oraya gittiği andaki halini de kişi oraya gittiği anda yine bilecektir.

Buradan hareketle diyebiliriz ki; kader Allah'ın ilmidir ve tüm zamanı aynı anda bilen ve tüm zamana ve mekâna hâkim olan Allah için her şey kaderde yazılmış ve bitmiştir. Ama olayların bizim için daha olmamış olması, geleceğimizde uzanan sonsuz seçenekler arasında hangi olayla karşılaşsak karşılaşalım, bunun kaderimizde olduğu gerçeğini ortaya çıkarır. Ancak bu cebri bir oluş değil yine bizim ve evrenin, dolayısıyla evrendeki her bilincin karşılıklı etkileşimi sonucu oluşan bir oluştur. Kader, sadece bu oluşumun Allah katında olmuş ve bitmiş olduğunu simgeleyen, yani Zaat'ın zamansızlıkta bulunduğunu ortaya koyan bir ifade tarzıdır. Mevlana bu konuda şunları söyler: "Allah'ın her şeyin sonunu bilmesi kaderdir. İnsanların iyilik ve kötülük yapacaklarını Allah bilir. Fakat bu bilgisi zorlayıcı bir iş değildir. Allah, o kişiye yapacağını bildiği iyilik ve kötülüğü zorla yaptırmaz. Herkes yaptığı işi, kendi iradesiyle, fakat Allah'ın takdiri ile yapar. Yani o işi yaratan Allah'tır, iradeyi sarf eden kuldür." Yoksa kader, hayatın tümüyle insanın elinde olmayan şeylerin gerçekleşme sahası olduğu ve kaderin böyle bir sistemin adı olduğu şeklinde kabul edilmemelidir. Jack Ensign Addington'un dediği gibi kaderi bu şekilde yorumlar "kadercilerin dünyasında batıl inanç çok önemlidir ve şans meleği büyük bir önem taşır." Oysa "hak gelince batıl yok olur." Hayat, tamamiyle bizim seçimimiz ve irademizle oluşuyor değildir ama tamamiyle bizim seçimimiz ve irademizden bağımsız olarak bizi bir robot gibi yöneten mutlak gücün mutlak anlamda yansıması da değildir. Çünkü mutlak güç, efal âlemine mutlak anlamda yansımaz. Birbirlerini değiştiren ve yok eden sıfatların manaları olarak yansır. Yine Jack Ensign Addington'un

deyimiyle, bu bir nevi, bizimle bireysellik kazanan büyük evrensel bilincin, bizlere seçim hakkı sunmasıdır.

Burada, bir film örneğini vererek kader konusuna açıklık getirmeye çalışalım. Bir film, onu daha önce izlemiş olanlar için olmuş bitmiş olayları anlatır ama, ilk kez izleyen bir insan için o anda oluyordur. Ya da filmin kareleri film makinasından olası sırasıyla perdeye aktarılır ama o kareler, tüm filme aynı anda bakan biri için aynı anda olmuştur. Ancak burada filmi daha önce planlanan bir senaryonun, oyuncular tarafından cebri olarak ortaya konması şeklindeki bir zorunlu gerçeklik olarak algılamak düşüncemizi karıştıracaktır. Bu nedenle, sözkonusu filmi bir senaryoya bağlı olarak çekilmiş bir film değil de, örneğin bir turistin gezdiği şehirlerdeki olayları tarafsız bir gözle kaydeden kamerasının merceğinden yansımış bir film olarak kabul ediyorum. Filmni nasıl kabul edersek edelim, anlattığımız nedenlerden dolayı, bizim için gelecek zamanda olacak bazı olaylar, Kuran'da çoktan olup bitmiş olaylar olarak anlatılır:***"İnkâr edenler, cehenneme bölük bölük sevkedildiler... Korkup-sakınanlar da, cennete bölük bölük sevkedildiler." (39/ 68-73) ***"(Artık) Her bir nefis yanında bir sürücü ve bir şahid ile gelmiştir." (50, 21) ***"Gök yarılıp-çatlamıştır; artık o gün, sarkmış, za'fa uğramıştır." (69, 16) gibi..

Olaylar ve oluşumlar, Allah'ın sıfatlarının efal âlemine bir yansımasıdır. Sıfatın yansıması, değişmezlik arzetmez. Bir sıfat, zıddı bir sıfatla etkisiz hale gelebilir. Bu nedenle efal âlemi geçici ve değişim üzredir. Allah'ın sıfatlarının yansıması, en azından canlı terkipler için cebri olmayıp, canlının bu sıfatlardan istediğini etkin hale getirebilme seçimi vardır. İşte bu seçim, bildiğimiz en şuurulu canlı olarak insanda irade, istenç ya da isteme gücünü ortaya koyar. O nedenle hayatımızı aslında biz ve diğer canlı cansız maddi ya da şuuralsal planların etkileşimi ortaya çıkar. Bu hayat, Zaat'ın bir dayatması değildir. Zira Allah, zaat olarak efal âlemine yansımaz ve bu nedenle yansıyışı değişmez, olması zorunlu v.b. değildir. Bu bakımdan Allah'ın efal âlemine, en azından canlı terkipler açısından direkt müdahale etmediği söylenebilir. Allah, bu âlemde Sünnetullahını yani yasalarını koymuştur. Oluşumun ve olayın meydana çıkabilmesi için zemini hazırlamış; ancak bunlara Sünnetullah haricinde katı sınırlar çizmemiştir. Sünnetullahın sınırları ise bilincin gelişimiyle esner. Her bilinç, farklı bir sünnetullah algılar ve o sünnetullahın yaptırımlarına göre yaşar. Bu ise, ***"Sen, bizim sünnetimizde hiçbir değişiklik bulamazsın!.." (17/77) , ***"Allah'ın sünnetinde asla değişiklik olmaz!.." (33/62), "ALLAH'ın sisteminde asla tahvil (dönüşüm,sapma) bulamazsın." (35/43), ***"Allah'ın sünnetinde asla bir değişiklik bulamazsın." (48/23) ayetleriyle ters düşmek değildir.

Sünnetullah değişmez ancak algılanışı değişir. Mucizeler de, bu açıdan bakıldığında, o mucizeleri ortaya koyan bilincin gücünden ortaya çıkar ve Allah'ın zaati bir tecellisi sonucu oluşmaz. Bilinç ne kadar gelişmişse, daha alt düzey bilinçler için imkânsız ve sünnetullah dışı bir olayı ortaya koyabilecek yeteneği elde eder. Ancak elbette bu da, herşeyde olduğu gibi Allah'ın izniyledir. Hayır ve şerrin Allah'tan oluşu da bundandır. Ve Allah, kulun ortaya koyacağı şer fiillerede oluşma imkânı sağlar. Ancak bu şerrin Allah'tan oluşu ya da Allah tarafından dilenmesi, sadece dilenen şeyin oluşmasına izin vermesi ve oluşması için gerekli içsel gücü sağlaması anlamındadır. Allah'ın mutlak anlamda dilemesi değildir. Dolayısıyla şerri dileyip gerçekleştiren bir yerde kul olmakta ve bundan da mesul tutulmaktadır. Allah, oluşumları ve olayları içten ve dıştan kuşatmış durumda olduğundan, olduran O'dur. ***"Şüphesiz benim Rabbim, yapmakta olduklarınızı sarıp-kuşatandır." (11/ 91-92) Ancak oluşumları kuşatmak, onları mutlak

dilekle oldurmak değil, olmaları için gerekli potansiyeli sağlamaktır. Ve kader Allah'ın bilmesi ama zorlamamasıdır. Yapacağımızı bilir, yapılanların oluşması için potansiyeli ve zemini hazırlar ama yaptırılmaz. Zira ayette, Allah yapmakta olduklarınızı sarıp kuşatandır denmekte, ama yapmakta olduklarınızı zoraki yaptırandır ya da kendi isteğiyle yapandır denmemektedir.** "(her türlü) işi, kim tedbir ediyor?.. Olup biten her şeye hükmeden kim?" (10/31) denerek de sonuçta herşeyin Allah'ın takdiriyle olduğu belirtilir.

Efal âleminde zıtların olma zorunluluğundan dolayı Allah hem iyiyi hem kötüyü yaratmak durumundadır. Ve dolayısıyla bu alemdeki kula da iki yöne de eğilim vermek durumundadır.** "Nefse ve onu düzenleyene ,sonra da ona hem kötülüğü hem de korunmayı ilham edene."(91/ 7,8) ayetinde olduğu gibi. Yani Allah, sadece hayrın değil şerrin de yaratıcısıdır: ***"Her nerede olursanız olun ölüm size yetişir, son derece sağlam kaleler içinde de bulunsanız yine kurtulamazsınız. Onlara bir iyilik erişirse "Bu, Allahtandır" derler, bir kötülüğe uğrarlarsa, "Bu, senin yüzündendir." derler. Ey Muhammed! De ki: "Hepsi Allah'tandır." Bu topluma ne oluyor ki, hiç söz anlamaya yanaşmıyorlar? (Ey insanoğlu!) sana gelen her iyilik Allah'tandır, sana ne kötülük dokunursa kendindedir. Ey Muhammed! Biz seni bütün insanlara bir elçi olarak gönderdik. Buna şahit olarak da Allah yeter."(4/78,79) .Ancak kul, kendi yönelimini kendi belirlemek, yani iradesini kullanmak zorundadır. Zıtlardan, iyi olana gitmelidir. Bu nedenle kulun günah işlemesi efal âleminde günahı oluşturacak kötülüklerin olma zaruriyetinden değil, kendinin günaha yönelimindedir. Bu nedenle verdiğimiz (4/78) ayetinde iyilik ve kötülüğün, hepsinin Allah'tan oluşu, ama hemen ardındaki (4/79) ayetinde insana dokunan kötülüğün, kendi nefsinden oluşu vurgulanır. Bu durumu anlatılan şekilde kavrayamayanlar için, yüzeysel bir bakışla, bu peşpeşe gelen iki ayet, birbiriyle çelişir. Yani efal âleminde iyilik ve kötülüğün olma zorunluluğundan dolayı, herşeyi olduğu gibi bunları da yaradan Allah'tır. Ancak seçen, hayatında ya da başka hayatlar üzerinde etkin hale getiren kuldür. Zaten mutlak anlamda kötü olmayan bir olay da, gerçekleştirenin gerçekleştirme durumuna göre günah olabilir. Örneğin evlilikte cinsel ilişki günah değildir ama tecavüz ya da zina durumunda günah haline gelir. Bu nedenle ***"Yaptıklarınızın dışında bir şeyden dolayı cezalandırılmazsınız !" (37/39), ***"Ancak yaptıklarınızın karşılığını alırsınız." (36/54), ***"Kuşkusuz siz elem verici azabı tadacaksınız, ancak bu yapmakta olduklarınızdan başka bir şeyin cezası değildir." (37/38,39) denir. Yani Allah şerri yaratmasaydı kul da günah işlemezdi demek çıkış yolu değildir. Bu, arabalar olmasa trafik kazası olmaz demeye benzer. Çünkü; bizatihi hayrın olduğu boyutta, şer de olmak zorundadır. Kula düşen, iradesiyle hayra yönelmektir.

Burada, anonim bir kısa öyküyü anmadan geçmeyelim. Berberde traş olan bir adam, bir taraftan berberle Allah'ın olup olmadığına ilişkin tartışmaktadır. Berber, en sonunda der ki, "Allah'ın olmadığını, etrafımızı saran kötülük ve haksızlıklardan, insanların çektiği acılardan anlıyorum. Allah madem herşeye kaadir olarak var, bu tür şeylere müsaade etmemeli değil miydi?" Doğrusu adam, buna verecek tatmin edici bir cevap bulamaz. Traşını olduktan sonra dükkândan çıkar. Etrafına bakar. Bir iki adım attıktan sonra, aniden dükkâna geri döner ve berbere der ki: "Biliyor musun, bu dünyada berber denen bir şey olmadığını biliyorum." Berber buna bir anlam veremez ve nedenini sorar. Adam der ki, "Daha şimdi caddede saç sakalı birbirine karışmış bir adam gördüm. Bu dünyada berber olsaydı, o adamın öyle olmaması gerekirdi." Berber şaşırır ve gayri ihtiyari, "İyi de bu adamları yaka paça dükkâna sokup zorla

traş edemem ya?" derken, birden adamın demek istediğini kavrar. Adam, "Öyle ya" der, "İnsanlar berbere gitmiyorsa, berber ne yapsın?"

Bahsettiğimiz bu hayra ve Allah'a yönelim; Allah tarafından zoraki kula yaptırılan bir yaptırım olmamak durumundadır. Böyle bir düşünce, insanların uzaktan kumandalı birer robot olmaları gerekliliğini söylemektir. Ancak Allah, insanı böyle yaratmamıştır. Bu tarz bir yaratışın olmaması nedeniyledir ki, Allah insanlara zulmetmez: ***"Şüphesiz ki Allah, bir zerre ağırlığında dahi zulmetmez.." (4/40), ***"Allah, onlara zulmetmedi ve lâkin, kendi nefislerine kendileri zulmettiler." (3/117), ***"Sonra, herkese kazandığının karşılığı ödenir ve asla zulmedilmez!.." (3/161), ***"Bu, sizin elleriniz ile kazandığınızın karşılığıdır. Yoksa, Allah kullarına zulüm edici değildir." (3/182)

Murtezileye göre, kul her işi kendi cüzi iradesiyle yapar. Yaptığı hayırlı işlere Tanrı mükâfat, kötü işlere de ceza verir. Aksi takdirde, yani her işi Tanrı yapıyorsa, mükâfat ve cezanın manası kalmayacağı gibi peygamber yollamanın, kitap göndermenin, hatta aklın bile abes olması gerekir. Bu inanişâ Adl denir ve murtezile kendini Ehlü'l-adli ve tevhid olarak tanımlar. Ancak Murtezilenin bu görüşüne karşı çıkanlar da özetle şunu söyler: Fiili Tanrı değil de kulun yapması teknik olarak mümkün değildir çünkü fiili âlemdeki her oluşun kaynağı Allah'tan gelir ve her işin asıl faili Allah'tır. ** "Mâşâallah: ..Kuvvet ancak, Allah'ındır." (18/39) Bu nedenle hayır da şer de Allah'tandır denir. Belki de burada bahsettiğimiz uzlaşma noktası, sorunun da çözümü olabilir. Allah, insana verdiği irade serbestesiyle dilediği fiili gerçekleştirme yetkisi vermiştir. Bu açıdan fiili dileyen Allah değil, kuldür. Çünkü Allah, mutlak şerden beridir. İçinde hayır barındıran, tekâmüle yönelik, en sonunda hayra çıkacak olan fiili diler. Ancak kulun dilediğini, iyi ya da kötü olmasına bakmaksızın, oluşa getirme kudreti Allah'a aittir. Bu durumda kul, hayrı dilemekle mükellef olup, şerri yaptığında cezalı konuma gelir. Fiili de, aslen kul değil, Allah oluşturur.

İşte Allah Âlim ismiyle gelmiş geçmiş, canlı-cansız her şeyin bilgisine sahiptir. Bu bilgi de kuşatma halindedir. Hafız ismiyle bu canlılara ait her türlü bilgiyi muhafaza etmektedir. Kader, Allah'ın Âlim ve Hafız isimlerinin gereği olarak olan her şeyi bilmesinden ibarettir. ** "...Karada ve denizde olanların tümünü O bilir; O bilmeksizin bir yaprak dahi düşmez; yerin karanlıklarındaki bir tane, yaş ve kuru dışta olmamak üzere hepsi (ve her şey) apaçık bir kitaptadır." (6/59), ***"Andolsun, onların tümünü kuşatmış ve onları sayı olarak saymış bulunmaktadır." (19/94), ****"Yerin içine gireni, ondan çıkkanı; gökten ineni ve oraya çıkkanı bilir. O, esirgeyendir, bağışlayandır. Göklerde ve yerde zerre ağırlığınca hiçbir şey O'ndan uzak (saklı) kalmaz. Bundan daha küçük olanı da, daha büyük olanı da, istisnasız, mutlaka apaçık bir kitapta (yazılı)dır." (34/2,3), ** "Kıyamet saatinin ilmi O'na döndürülür. O'nun ilmi olmaksızın, hiçbir meyve tomurcuğundan çıkmaz, hiçbir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz da." (41/47)." gibi..

Dikkat edilirse bu ayetlerde Allah'ın bilmesinden bahsedilir. Cebri olarak yaptırmasından değil. ***"Gökten yere her işi O evirip düzene koyar.." (32/5) ayetinde ise, O'nun, oluşum ve olayın gerçekleşmesi için gerekli düzeni ve gücü sağlamasından bahsedilir. ***"O, her yaratmayı bilir." (36/79) ayeti de; bir bakış açısına göre, gerçekleşen her aşamanın Allah'ın bilgisi dahilinde gerçekleştiği belirtilir.